

Iktatószám

Budapestre vonatkozó ujságcikkek

Osztályozás

Tárgy

725.94

Hely

Művelődési emlékmű

Idő

"1910"

Személy

Helyszín

Szerző

Cím

Ezredévi emlékmű

Forrás:

Pesti napló

Bp.

(Hely)

1910 III/6

(Idő)

(Köt. v. füz.)

Az ezredévi emlékmű.

Budapest, március 5.

A Városliget bejárata előtti térségen hatalmasan emelkedik elő az ezredévi emlékmű. Ez ideig az volt ennek a monumentális alkotmánynak a legnagyobb nevezetessége, hogy láthatatlan volt. A félivalakban húzódó két diszépítmény előterében csupán a magasba nyúló oszlopon elhelyezett Gábor angyal volt látható jó ideig, a többi, ami ezzel az oszloppal összefügg és a millenáris emlékmű tulajdonképpeni lényegét alkotja, éveken át fakerítés zárta el a közönség elől. Alig egy éve aztán, hogy a kerítéseket is lebontották s azóta hétről-hétre feltűnés nélkül elhelyeznek egy-egy szoboralakot az emlékmű oszlopos-ívei közé vagy az építmény megfelelő helyeire, melyek rövid idő múlva már teljesen betöltve lesznek. Eddig tizenkét szoboralakot állítottak helyére s a jövő héten fogják a jobboldali emlékmű-építmény utolsó szobrát, Mária Terézia alakját elhelyezni. Az emlékmű elkészítésével még 1894-ben bizta meg a Wekerle-kormány Zala György szobrászművész, kinek terveit kivitelre is alkalmasnak találták. Hogy mi ez a terv és a millenium ötletéből micsoda gondolatoknak akar a tolmácsa lenni, arról a közönség és a sajtó jóformán semmit sem tud. Felkerestük tehát magát a művészt, hogy az immár nemsokára teljesen készen levő alkotásáról személyesen informáljon. Zala György Stefánia- és István-úti műtermében dolgozott, mikor meglátogattuk.

A hatalmas műtermet az Andrássy-szobor gipszöntvényein és vázlatain kívül, egészen a millenáris emlékmű alakjai foglalják el. Közülük egy óriási lovas-szobor gipszbe öntve. Ez Árpád vezért, a honfoglalót ábrázolja. Mellette vásonnal és ponyvákkal leborítva három honfog-

laló vezér, aztán egy csomó dombormű, némelyikből négy-öt vázlat is, amíg végleges alakját megkapta. Azzal kezdtük, hogy közvélekedések szerint a millenáris emlékműnek már készen kellene lennie, micsoda okok akadályozzák hát a munka teljes befejezését?

Zala György készséggel válaszolt:

— Semmiféle okok, mert nemsokára az emlékmű készen lesz. Ami pedig a terminust illeti, amire a „közvélekedések“ céloznak, arról semmit sem tudok. Egy ilyen nagy munkát nem lehet megrendelésre szállítani, mert nem az a fontos, hogy a munka határrnapra készen legyen, hanem hogy jó legyen. Minden irodalmi, művészeti, akár tudományos munkánál lelkiismeretes ember számára ez az egyetlen döntő szempont. Én sem kockáztathattam meg, még anyagi érdekeim ellenére sem, a megbízatás sietős elintézését, mert ebbe a munkába minden ambícióm és legjobb tudásomat belevittem, első sorban azt akarom tehát, hogy jó legyen. Különben is a megbízatásom óta annyira jutottam, hogy eddig tizenkét szoboralakot kiállithattam, a többi pedig öntés alatt áll.

Az ércöntődében tényleg nagyban folynak a munkálatok s egy csomó szobron és domborművön kívül éppen most kezdik önteni Árpád hatalmas lovas alakját, melynek kiegészítéseül a hét honfoglaló vezér fog az emlékművön elhelyezést nyerni. Árpád alakja fogja dominálni a csoportozatot s Zala legtöbb idejét Árpád szobrának az elkészítése vette igénybe.

— Nehéz feladat volt — mondotta — a keleti tipust, a honfoglaló harcos vadságát és az intelligenciát kifejezésre juttatnom benne, de azt hiszem, sikerült.

Árpád egy hatalmas ló hátán tűnik elénk a Zala öntvényei között. Marcona alak, de ha-

tározottság és öntudat árad arcáról s a lovon is úgy van ábrázolva, mint aki biztosan, könnyedén ül a hatalmas állaton, mely ösztönszerűen érzi, hogy erős, rátermett férfi kormányozza. Válláról kacagányserüen oroszlánbőr omlik alá, fegyverzetét és ruházatát pedig a honfoglaláskori hadi emlékek motivumai alapján állította Zala össze. A vezérek alakjai ugyanebben a módorban vannak ábrázolva.

Az emlékmű bal- és jobboldali építményén eddig a következő alakok vannak elhelyezve. A baloldalin: Szent László, Könyves Kálmán, IV. Béla és Róbert Károly. Rövid idő alatt itt lesznek még felállítva: Szent István, II. Endre és Nagy Lajos. A jobboldali építmény oszlopközei, egy kivételével, be vannak töltve a következő alakokkal: Ferenc József, II. Lipót, III. Károly, I. Ferdinánd, Mátyás király és Hunyadi János. Egy-két hét alatt ide állítják még Mária Terézia szobrát, mely az öntődében is már elkészült. Ezen kívül készen vannak és az építmény két szélső szárnyán elhelyezték azt a két allegórikus páros szobrot, melyeknek egyike, a jobboldali, egy ifju alakjában a tudást ábrázolja a győzelem jelvényeivel, mellette a dicsőség géniusza; a baloldali pedig a munka szimbóluma, melylyel a jólét együtt jár. Készen van továbbá a béke és háboru bigája, az utóbbi, mely a Mücsarnok előtt van kiállítva, éppen csak elhelyezését várja.

A vezér- és királyalakok szobrain kívül a jobb- és baloldali építmények alján domborművek lesznek alkalmazva, melyek már szintén készen vannak s csak az öntési munkát kell elvégezni rajtuk. Zala művészetének ezek a legérdekesebb alkotásai. A domborművek különböző történelmi momentumokról beszélnek. Az egyik például azt a jelenetet reprezentálja mikor

Kálmán király előtt a horvátok és dalmátok hódolnak. Egy másik Mátyást mutatja be művészei és tudósai körében; a harmadik a belgrádi csatát ábrázolja, mikor Dugovics Titusz a vár faláról egy török harcossal leveti magát; Nagy Lajos nápolyi fogadtatásáról beszél egy következő dombormű, majd II. Endre tűnik fel a keresztetek élén s végül a kész vázlatok között találjuk a morvamezei ütközetet Kun Lászlóval és Habsburg Rudolffal, amint a legyőzött Ottokár tetemei fölött kezet fognak. Érdekes, mozgalmas, életet lüktető dolog valamennyi, mely a történelmi események ismert sablonjait a képfaragás eszközei segítségével érteti meg a nézőkkel.

Zala György végül megjegyezte:

— Csupán négy vezér-alaknak és öt reliefnek az öntésre való előkészítése van még hátra s akkor az egész munkával beszámolhatok. Hiszem, hogy nem telik bele egy év sem s az ezredéves emlékmű hivatalosan is az állam birtokába jut.

Az ezredévi emlékmű ügye jelenleg tehát ebben a stádiumban áll. Tíz-tizenkét év alatt több, mint hetven szoboralaknak az elkészítését kellett végezni s ezekből pár darab hiján, a legnagyobb rész készen van s az emlékmű körül naponként rendszeresen folynak a munkálatok. Zala Györgynek a maga szempontjából és a közönség, meg az állam szempontjából is igaza volt, mikor a hirtelen, felületes munkával nem akarta kockára tenni életének legnagyobb művészi feladatát. A kritika fogja aztán majd eldönteni, hogy ez az alkotás milyen rangot és művészi elismerést érdemel.